

УДК 378.22:374

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПОЗААУДИТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ З МЕТОЮ ЇХНЬОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ

Уварова Т.Ю., к. пед. н.,
старший викладач кафедри мовної підготовки
Харківський національний автомобільно-дорожній університет

У статті розглядаються форми організації позааудиторної діяльності іноземних студентів з метою їх самореалізації. Уточнено суть аналізованого поняття, визначено її цілі і переваги, окреслено структуру. Встановлено зв'язок між аудиторною і позааудиторною діяльністю. Наведено дані опитувань іноземних студентів про їхню зацікавленість у позааудиторній діяльності та фактичній участі в ній. Описано деякі із заходів, організованих для іноземних студентів з метою їх подальшої самореалізації.

Ключові слова: самореалізація, особистість, іноземні студенти, позааудиторна діяльність.

В статье рассматриваются формы организации внеаудиторной деятельности иностранных студентов с целью их самореализации. Уточнена суть анализированного понятия, определены ее цели и преимущества, очерчена структура. Установлена связь между аудиторной и внеаудиторной деятельностью. Приведены данные опросов иностранных студентов об их заинтересованности во внеаудиторной деятельности и фактическом участии в ней. Описаны некоторые из мероприятий, организованные для иностранных студентов с целью их последующей самореализации.

Ключевые слова: самореализация, личность, иностранные студенты, внеаудиторная деятельность.

Uvarova T.Yu. FORMS OF ORGANIZATION OF EXTRACURRICULAR ACTIVITIES OF FOREIGN STUDENTS FOR THE PURPOSE OF THEIR SELF-REALIZATION

The problem of searching for new forms of organization of extracurricular activities of foreign students for the purpose of their self-realization was discussed in the article. The meaning of the concept of «extracurricular activity» has been clarified, its objects and advantages have been identified, the connection between the classroom and extracurricular activities has been established. These surveys, which were carried out among foreign students about their interest in extracurricular activities, as well as the actual participation in it, have been given. Some of the extracurricular activities, which were organized for foreign students with a view to their self-realization, have been described.

Key words: self-realization, personality, foreign students, extracurricular activities.

Постановка проблеми. У сучасних умовах розвитку України вища освіта має бути спрямована не тільки на якісну професійну підготовку, а й на всебічний розвиток кожної особистості, тому створення умов для удосконалення та самореалізації студентів протягом навчання у вищому навчальному закладі залишається досить важливою проблемою сьогодення.

Разом з тим, невід'ємною частиною освітнього та виховного процесів є позааудиторна діяльність, під час якої найбільше можуть проявлятися мотивація, цілеспрямованість, самостійність, впевненість у собі, толерантність та інші якості, які в майбутньому будуть сприяти особистісному і професійному зростанню фахівців, а також стануть підґрунтям для подальшої успішної самореалізації. Тому питання ролі позааудиторної діяльності студентів наразі є досить актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема самореалізації особистості, а також окремі її аспекти досліджувались багатьма мислителями різних часів

(Сократ, Сенека, К. Гельвецій, Д. Дідро, Я. Коменський, Д. Локк, Ж.-Ж. Руссо, І. Песталоцці, Я. Корчак), філософами (Г. Гегель, І. Кант, Г. Сковорода, І. Фіхте, Л. Шестов), психологами (Л. Коростильова, О. Леонтьев, А. Маслоу, А. Петровський, В. Франкл, Е. Фромм), педагогами (А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський). У сучасній педагогіці вона досліджувалась низкою вчених (І. Бех, Ж. Воронцова, В. Демиденко, О. Киричук, Н. Комісаренко, І. Краснощек, Н. Кривда, М. Недашковська, В. Радул, С. Сисоева).

Вагомий внесок у розробку питання позааудиторної діяльності студентів здійснили такі вчені, як А. Акименко, О. Валєєва, С. Вітвицька, Н. Гулльова, О. Єрошенкова, М. Донченко, Н. Желябіна, В. Завгородна, О. Казьмерчук, О. Киричук, Н. Козліковська, Л. Кондрашова, В. Лозова, І. Ляшенко, А. Марушкевич, О. Максимець, О. Пехота, Л. Петриченко, В. Попова, Л. Смеречак, І. Соколова, В. Таранова, Г. Троцько, Г. Устинина.

Незважаючи на це, питання позааудиторної діяльності іноземних студентів досі

залишається недостатньо вивченим і викликає значний інтерес у плані педагогічного аналізу навчальної діяльності як студента, так і викладача.

Постановка завдання. Як доведено науковцями, на теперішньому етапі розвитку суспільства особливо актуальною є потреба у вихованні людини, здатної до самореалізації. Ця проблема у студентському віці виявляється досить важливою, адже у молоді відбувається становлення активної життєвої позиції та вибір подальшого шляху. Окремим питанням залишається самореалізація іноземних студентів, які приїжджають навчатися в українські вищі навчальні заклади (далі – ВНЗ).

Успішній самореалізації іноземців сприяє не тільки аудиторна, а й позааудиторна діяльність, оскільки вона є невід'ємною частиною освітнього та виховного процесів.

Аналіз наукової літератури засвідчує, що окреслене питання не знайшло гідного відображення в педагогічній теорії та практиці. Це доводить актуальність обраної теми статті.

Метою дослідження є розкриття специфіки та розгляд певних форм організації позааудиторної діяльності іноземних студентів з метою їхньої самореалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз сучасної довідкової літератури дає підстави стверджувати, що під позааудиторною діяльністю найчастіше мається на увазі різноманітна освітня і виховна робота, організована педагогами у позааудиторний час, що забезпечує необхідні умови для соціалізації особистості студента, а також форма організації вільного часу студентів, спрямована на їх усебічний розвиток. Зазвичай така діяльність має на меті розширення і поглиблення знань, умінь, навичок розвитку студентів та їхніх індивідуальних здібностей, формування особистісних якостей та, головним чином, спрямована на задоволення інтересів і запитів кожної особистості [1].

В. Демчук та М. Соловей, визначаючи позааудиторну діяльність складовою частиною навчально-виховного процесу, порушують питання про систему виховної роботи ВНЗ, завдання якого полягає у створенні різноманітних соціокультурних середовищ, у яких особистість розвивається і набуває соціального досвіду, отримує допомогу в соціальній самоідентифікації та самореалізації природних якостей [6, с. 33].

Варто також звернути увагу на висновки науковців про те, що позааудиторна діяльність студентів має певні переваги, адже не передбачає наявності жорстких обмежень у часовому, організаційному та змістовому

планах, тому в процесі її здійснення є більше педагогічних резервів для створення у студентів підґрунтя до подальшої самореалізації.

Сенс позааудиторної роботи визначається діяльністю студентів у позааудиторний час за такою її організацією, коли творчість та ініціатива студентів виступають на перший план. Позааудиторна діяльність створює позитивні умови для розуміння, засвоєння та обговорення знань, а також для отримання відомостей, які не включені до освітньої програми.

Загальновідомо, що майстерно організований процес виховання у вищій школі системно охоплює як аудиторну, так і позааудиторну взаємодію зі студентами, їх зв'язок є однією з основних вимог навчальної діяльності. Необхідними умовами позааудиторної роботи є добровільність участі студентів, позааудиторність її проведення, більша самостійність, цілеспрямованість і регулярність, масове охоплення студентів [2].

Однак, не варто забувати, що позааудиторна робота продовжує, але не дублює процес навчання. Вона «... дозволяє студентам застосувати свої знання, уміння поза аудиторією, розширити загальний кругозір. Крім того, іноземним студентам вона дає можливість збільшити обсяг часу для практики у спілкуванні українською мовою, що вкрай істотно для отримання міцних умінь і навичок» [7, с. 34].

Спирякочись на вищезазначене, можна стверджувати, що під позааудиторною діяльністю студентів розуміється педагогічно доцільна організація вільного часу студентів, що не тільки забезпечує здобуття ними спеціальних знань, навичок, умінь і досвіду, які відповідають характеру професії, а й сприяє подальшому розвитку особистісних якостей, реалізації їх схильностей та здібностей.

Очевидно, що різні види пізнавальної діяльності дають можливість іноземним студентам не лише засвоювати певні знання. Її організація стає підґрунтям для виховання в іноземних студентів таких соціально необхідних рис характеру, як взаємоповага, толерантність, ввічливість тощо, допомагає їм оволодіти уміннями співпрацювати, висловлювати власну точку зору та вести діалог, а також уможливорює самовизначення й самореалізацію особистості в майбутньому. А тому позааудиторна діяльність має значні потенційні можливості для задоволення потреб студентів у змістовному дозвіллі та їх участі в суспільно-корисній діяльності. Вона орієнтує педагогів і студента на систематичний творчий пошук форм

і способів спільної діяльності, продуктивну співпрацю, взаємодовіру та взаємоповагу.

Погляди дослідників на структуру позааудиторної діяльності дещо відрізняються між собою. Наприклад, Г. Овчаренко визначає такі напрямки позанавчальної діяльності у ВНЗ [4, с. 35-36]: науково-дослідницький, суспільно-політичний, художньо-естетичний, трудовий, історико-культурний та етнографічний, фізкультурно-спортивний, організаційно-управлінський, що відповідають специфіці стадій соціалізації студентської молоді. Центральне місце в позанавчальній діяльності займає змістовний компонент, що має властивість змінюватись, залежно від традицій ВНЗ та фаху майбутнього спеціаліста.

Л. Петриченко [5, с. 36] зазначає, що система позааудиторної роботи має поєднувати такі компоненти, як навчально-дослідницьку та науково-дослідну роботу студентів (далі – НДР), «суто» виховну роботу творчого характеру та студентське самоврядування. Дослідниця вважає, що НДР як складник позааудиторної роботи спрямована на зміцнення мотивації креативної професійної діяльності студентів, сприяє поглибленню теоретичних знань студентів про творчість, розвитку творчого мислення, збагаченню дослідницькими вміннями для здійснення цієї діяльності. Заохочення та участь у науково-дослідній роботі впливає, на думку науковця, на розвиток у студентів самостійності й ініціативності, індивідуального професійного стилю, творчих здібностей, без чого неможливе здійснення фахової діяльності на високому рівні. «Суто» виховна складова системи позааудиторної роботи студентів сприяє формуванню високоморальної та інтелектуально розвиненої особистості, яка здатна швидко й безболісно адаптуватися до складних умов; уміє розкривати, аналізувати й активно використовувати свої потенційні можливості.

Дещо по-іншому структуру позааудиторної діяльності студентів розглядає О. Стоян [8, с. 21], який виокремлює в ній чотири групи:

1. Самостійна робота з підвищення професійного рівня (конспектування першоджерел, підготовка до лекцій і семінарів, виконання курсових робіт, читання спеціальної літератури);

2. Участь у створенні культурних цінностей (суспільна робота, заняття на факультеті суспільних професій, науково-дослідна робота, участь у художній самодіяльності, любительські та творчі заняття);

3. Засвоєння культурних цінностей (читання художньої, документальної і науково-технічної літератури, журналів і газет,

прослуховування музичних записів, відвідування кіно, театрів, концертів, музеїв, виставок, лекцій, зустрічі з письменниками, артистами, художниками);

4. Відпочинок і розваги (заняття спортом, зустрічі з друзями, знайомими, родичами, відвідування ресторанів, кафе, зустрічі з коханою людиною, прогулянки містом, замиські виїзди тощо, настільні ігри, бездіяльний відпочинок, «байдюкування»).

Питання організації позааудиторної діяльності студентів, яка сприяла би подальшому розвитку їх особистісних якостей та самореалізації, залишається актуальним не тільки для українських студентів, а й для іноземців, які приїжджають навчатись до українських вишів. Для них сам процес навчання в чужій країні безпосередньо пов'язаний з багатьма труднощами. Що стосується можливості самореалізації, в іноземців імовірність цього процесу помітно нижча, у порівнянні з українськими студентами. Зокрема, фокусуючись на майбутній професійній діяльності, іноземні студенти не розвиваються на належному рівні особистісно та соціально.

Проведення різноманітних позааудиторних виховних заходів у рамках вищезазначених напрямків, а також учать у них іноземних студентів дозволяють здійснити ефективний вплив на їх свідомість і розширити розуміння суті самореалізації та її зв'язку з активною діяльністю, що реалізується людиною задля свого блага та інших людей.

Проте, як свідчать отримані результати опитувань, ці резерви на практиці використовуються рідко, а позааудиторна виховна робота залишається слабкою ланкою сучасної діяльності вищої школи, адже вона не має систематичного цілеспрямованого характеру. Епізодичність проведення виховних заходів із залученням окремих іноземців призводить до того, що участь багатьох студентів у житті закладу завершується разом з останньою парою.

Крім того, у сучасних ВНЗ спостерігається розширення мережі предметних секцій та курсів (курси іноземних мов, курси водіїв, комп'ютерні курси, спортивні секції тощо), метою яких є виключно навчання, покращення знань з окремих дисциплін або організація спортивних змагань. Також актуальними залишаються проведення концертів та конкурсів талантів або краси. Разом з тим, відбувається зменшення кількості гуртків за інтересами, дедалі рідше організовуються обговорення, зустрічі з цікавими людьми, круглі столи, літературні вечори тощо. У результаті цього студенти втрачають інтерес до позааудиторної ді-

яльності, вважаючи її нецікавою, нав'язаною викладачами.

Зокрема, за результатами опитування, близько 70% іноземних студентів визнали, що вони з небажанням відвідують виховні заходи, бо ті не враховують їх інтересів і проводяться досить нудно й одноманітно. Було також з'ясовано, що зазвичай ці заходи не пов'язані з подальшим самовдосконаленням і успішністю іноземних студентів.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, можна зробити висновок, що важливою умовою подальшої якісної особистісної самореалізації іноземних студентів є організація такої позааудиторної діяльності, яка б включала у себе корисну та пізнавальну діяльність іноземців, урахувала б їх інтереси та сприяла подальшому самовдосконаленню іноземних студентів під час їх навчання в українських вишах.

Реалізація цієї умови може здійснюватись під час використання таких методів і форм організації виховної роботи:

- диспути, «круглі столи»;
- студентські міні-конференції;
- проведення Інтернет-мосту зі студентами інших країн на тему «Самореалізація без кордонів»;
- зустрічі із представниками цікавих професій;
- конкурси, турніри, КВК;
- екскурсії, відвідування театральних вистав.

Зокрема, цікавою для іноземних студентів формою позааудиторної просвітньої діяльності на тему самореалізації може стати Інтернет-міст. Одну з таких веб-зустрічей можна організувати між студентами 3-4 курсів та їх однолітками з різних країн: Австрії, Марокко, Монголії, Казахстану, Узбекистану тощо. Щоб спростити процес спілкування, на захід варто запросити студентів, які говорять мовами цих країн, та викладачів, які володіють німецькою, французькою та англійською мовами. Запланований захід варто провести за допомогою скайп-конференції. Темою Інтернет-мосту може стати «Самореалізація без кордонів», а саме спілкування включатиме обговорення наступних тем: «Найщасливіші країни світу», «Маленькі секрети щасливого життя, або навчіть нас самореалізовуватись», «Як зробити кожен день корисним» тощо.

У ході Інтернет-мосту потрібно зауважити, що дуже часто успішна самореалізація людини пов'язана з її відчуттям себе як щасливої людини, і навпаки, щастя людини часто не можливе без такої діяльності, в ході якої людина може самореалізуватись.

Представники різних країн можуть висловити свої думки про рівень щастя та про те, чого не вистачає людям їхньої держави для того, щоб почуватися щасливішими. Учасникам Інтернет-мосту варто поділитись також інформацією про обов'язкові справи, з яких складається їх день, та про те, як цікаво та з користю можна провести вільний час. У якості хвилини відпочинку учасникам запропонується пригадати крилатий вислів про щастя, до якого найчастіше звертаються люди в їх країні.

Таким чином, при плануванні та організації позааудиторної діяльності іноземних студентів важливо враховувати їх професійну та особистісну спрямованість, що дозволяє підвищити вправні можливості цього процесу, а також уможливити самовизначення й самореалізацію кожного його учасника в майбутньому.

Перспективним залишається вивчення та дослідження інших методів та форм організації позааудиторної діяльності іноземних студентів з метою їх подальшої успішної особистісної самореалізації. Цьому питанню планується присвятити наступну статтю.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Волкова Н. Педагогіка: навч. посіб. / Н. Волкова. – К.: Академвидав, 2009. – 616 с.
2. Зимняя И. Педагогическая психология: Учебник для вузов / И. Зимняя. – Изд. второе, доп., испр. и перераб. – М.: Университетская книга; Логос, 2009. – 384 с.
3. Казьмерчук А. Внеаудиторная деятельность как средство интенсификации профессионального обучения в высшем учебном заведении / А. Казьмерчук // Вестник ТГПУ (TSPU Bulletin). – Вып. 9 (137). – 2013. – С. 54-60
4. Овчаренко Г. Позанавчальна діяльність студентів у вищих навчальних закладах: сутнісні характеристики, структура та особливості. / Г. Овчаренко // Освіта Донбасу. – 2008. – № 5-6 (130-131). – С. 35-38.
5. Петриченко Л. Система позааудиторної роботи, спрямованої на підготовку майбутнього вчителя до творчої професійної діяльності / Л. Петриченко. – Вип. LI. – Слов'янськ, 2010. – С. 33-40.
6. Соловей М., Демчук В. Система виховної роботи у вищому навчальному закладі як фактор цілісного виховання особистості / М. Соловей, В. Демчук. – № 8. – Рідна школа, 2004. – С. 33–37
7. Степина Т. Организация внеаудиторной работы со студентами в неязыковом вузе / Т. Степина // Актуальные проблемы обучения иностранных студентов. Материалы VIII межвуз. научно-практ. конф. – Днепропетровск, 2006. – 92 с.
8. Стоян А. Организация досуга студенческой молодежи. / А. Стоян. – Киев: Вища школа, 1984. – 41 с.